

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

بررسی نقش مراکز فرهنگی در افزایش سطح تعاملات اجتماعی در میان جوانان*

سحر اسفندیاری^۱، شیدا خوانساری^{۲*}

۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته معماری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه

آزاد اسلامی، قزوین، ایران

۲ استادیار، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

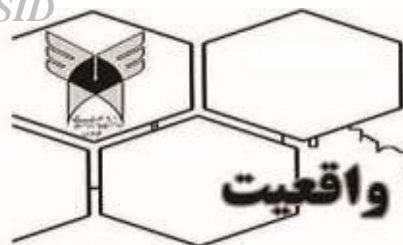
*esfandiari.sahar@yahoo.com

چکیده

میزان استفاده از یک فضا نسبت مستقیمی با موفقیت آن فضا دارد، حال آن فضا بخشی از فضای شهری باشد و یا ساختمانی عمومی مورد استفاده برای همه اقشار جامعه. معماری و شهرسازی شکل دهنده زندگی و رابطه اجتماعی انسان ها باهم می باشند. در حال حاضر شاهد گسست و عدم اعتماد میان افراد یک جامعه هستیم، حتی در فضاهایی عمومی مانند کتابخانه نظاره گر بی اعتمادی و عدم تعاملات میان مراجعین به خصوص قشر جوان هستیم، در صورتی که یکی از اولین نیاز های افراد یک جامعه تعاملات اجتماعی می باشد و فضاهای عمومی فرهنگی یکی از معماری های تاثیر گذار بر اینگونه تعاملات می باشند. این مقاله سعی دارد از طریق مطالعات کتابخانه ای و تحقیقات نظری به روش کیفی از نوع توصیفی- تحلیلی به بررسی تعاملات اجتماعی میان افراد یک جامعه و به طور خاص میان مراجعین به ساختمانی عمومی نظیر کتابخانه های شهری بپردازد. و در نتیجه گیری بیان می کند که با دست یابی به ویژگی های معنایی و کالبدی مورد نظر، کاربران زیادی جذب کتابخانه می شوند و زمینه برای افزایش تعاملات اجتماعی ایجاد می شود.

واژه‌های کلیدی: مرکز فرهنگی، کتابخانه، تعاملات اجتماعی

* این مقاله بر مبنای پایان نامه کارشناسی ارشد خانم سحر اسفندیاری با عنوان "کتابخانه تخصصی هنر و معماری با رویکرد افزایش تعاملات اجتماعی"، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، گروه معماری و شهرسازی و به راهنمایی استاد "سرکار خانم دکتر شیدا خوانساری"، نگاشته شده است.

۱. مقدمه

جامعه هویتی تعاملی و معنی دار است و فضای شهری و عرصه های عمومی یکی از عناصر ضروری و اساسی زندگی روزمره شهری و مهمترین بخش شهر ها به شمار می روند و جهان اجتماعی برای افراد درگیر آن دارای معنی و اهمیت شخصی است.

یکی از مهم ترین نیازهای انسان ارتباط و تعاملات به ویژه در سطح اجتماعی است. بسیاری از روانشناسان و جامعه شناسان همچون آلفرد آدلر، اریک برن، آبراهام مزلو در مورد اهمیت تعاملات و روابط اجتماعی و تاثیر آن بر زندگی فرد و اطرافیان بحث های گسترده ای انجام داده اند (تبریزی، مختاباد امرئی، فیضی، ۱۳۹۳). امروز شاهد عدم روابط و تعاملات اجتماعی میان افراد جامعه بخصوص جوانان هستیم، این موضوع سبب کاهش اعتماد اجتماعی، کاهش حس سرزندگی، افزایش جرم و ... می شود.

ما در تعامل با دیگران است که یاد می گیریم چه کسی هستیم و چه کسی خواهیم شد و انسان ها در سراسیمگی شهرهای امروز، به دنبال عرصه هایی با هویت های ویژه هستند. به اعتقاد ریچارد جنکیز " هویت فردی که وجه تمایز فرد از دیگران است در جامعه تکوین می یابد." اجتماعی شدن نخستین و تعاملات اجتماعی که در همه طول عمر روی می دهند سبب می شود افراد بتوانند در پرتو آنها خود را تداعی کنند. در عین حال خود مفهومی است پویا که در سرتاسر عمر تحول می یابد و در آن تعاریف درونی و بیرونی ترکیب می شوند. از دیدگاه وی پیوند و پویایی ابعاد درونی و بیرونی سازنده خویشتن یا هویت است تا علاوه بر تامین آسایش و تعامل با هموعان، در بستر پویایی اجتماعی به کمال متعالی خود نائل شوند. اما در نهایت وی معتقد است شناختن خویش زمانی حاصل می شود که فرد بتواند خود را در موقعیت دیگری قرار دهد و آن هم رشد فزاینده ابعاد شهری و شکل گیری مقیاس جدیدی از شهر است (جنکیز، ۱۳۸۱).

۲. روش پژوهش

این مقاله سعی بر آن دارد که با استفاده از روش کیفی از نوع توصیفی-تحلیلی و بر اساس مطالعات کتابخانه ای و تحقیقات نظری به شناخت فضاها و تعاریف تعاملات اجتماعی برسد، سپس بر اساس مقالات، کتب و نمونه موردی های موجود به ارائه راهکار جهت افزایش سطح تعاملات اجتماعی در کتابخانه دست یابد.

۳. سوالات پژوهش

- آیا القای حس تعلق به محیط در مراکز فرهنگی به ارتقای تعاملات اجتماعی کمک می کند؟
- آیا ایجاد حس امنیت در میان کاربران مراکز فرهنگی منجر به افزایش تعاملات اجتماعی خواهد شد؟
- آیا کتابخانه می تواند فضایی به منظور تبادل اطلاعات، بحث و نظر باشد؟

۴. فرضیه

بناهای فرهنگی باید بتوانند پذیرای گستره ی زیادی از افراد با خصوصیات مختلف اجتماعی به ویژه گروه های مختلف سنی، جنسیتی، اجتماعی و ... در خود باشند. توجه به ابعاد اجتماعی فضا در طراحی بناهای فرهنگی و یافتن ارتباط بین کیفیت های فضایی و مفاهیم اجتماعی از جمله اجتماع پذیری در موفقیت های این فضا از اهمیت زیادی برخوردار است (لنارد، ۱۳۷۷). بنابراین تعریف به نظر می رسد که اگر تمامی اصول معماری در راستای فراهم آوردن این آسایش باشد و به کشف این عناصر بپردازد، در نهایت فضایی خواهیم داشت که کاملا اجتماع پذیر بوده و به واسطه آن سطح تعاملات اجتماعی افزایش می یابد. به نظر می رسد که:

- طراحی با توجه به القای حس تعلق به محیط در کاربر می تواند منجر به ارتقا تعاملات آنها بین یکدیگر شود.
- احساس امنیت، آسایش و خوانایی در فضاهای عمومی فرهنگی منجر به ارتباط و تعامل در میان کاربران خواهد شد.
- فضاهای عمومی نظیر کتابخانه منجر به گفتگو، تبادلات اطلاعات، بحث و نظر می شود.

۵. فضاهای عمومی شهری

فضاهای عمومی شهری شامل گروه های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ... می باشد که از دل مردم و در ارتباط با فعالیت های آنها شکل گرفته است و تمام مردم یک شهر در آن حق حضور دارند. تفاوت میان فضاهای عمومی و خصوصی مانند تفاوت میان فضای درونی انسان و فضای بیرونی جهان پیرامون می ماند. خصوصی ترین فضا، فضای درون بدن می باشد و اولین لایه آن رفتار شخص، حرکات بدن و زبان می باشد، و می توان مثال آن را در ملک های شخصی افراد نیز دید (مدنی پور، ۱۳۸۴)

نمودار ۱. انواع فضا از دیدگاه حبیبی منبع: نگارنده

فضای عمومی شهری نشان دهنده اجتماع بوده و تفاوتی بین فرم فضای شهری و عملکرد آن نبوده است. فضای عمومی شهری و آنچه درون آن اتفاق می افتد آینه تمام نمای فرهنگ شهروندان محسوب می شود. یک فضای عمومی شهری علاوه بر ایجاد فرصتی برای برقراری ارتباط بین مکان زندگی و فضای اجتماعی، قابل دسترسی بودن برای همه گروه ها و فراهم کردن آزادی عمل، برای عملکرد بیشتر و بهتر می بایست پاسخگوی نیازهای کاربران خود باشد (منصور ماهانی، ۱۳۸۳).

عملکرد فضاهای شهری، بر اساس هم پیوندی میان آنها نیز قابل طبقه بندی است و پس از طبقه بندی آنها است که نوبت به تحلیل پیوندهای میان آنها می رسد (حمیدی، ۱۳۷۶). کرمونا فضاهای عمومی را به دو دسته: ۱. کالبدی و ۲. فرهنگی - اجتماعی تقسیم می کند (Carmona، ۲۰۰۳).

نمودار ۲. انواع فضاهای عمومی منبع: نگارنده

فضایی عمومی موفق و پذیرای حضور فعال شهروندان است که عواملی که در زیر مطرح شده را تامین کند:

- تامین قلمرو، امنیت، ساختار منسجم، تداوم و خوانایی و قابل پیش بینی بودن فضا؛
- وجود تسهیلات مناسب در فضا، پاسخگویی، راحتی و آسایش محیطی؛
- میزان اطلاعات، شور و هیجان محیطی؛
- تعاملات اجتماعی (دانش پور، چرخچیان، ۱۳۸۶).

بر این اساس بعد اجتماعی فضاهای عمومی که در برگیرنده انسان، فضا و حیات جمعی است نیز نیازمند پاسخ گویی مناسب به موضوعاتی چون «شناخت نیازهای انسان در رابطه با فضا و شناخت گروه های مختلف استفاده کننده از فضا»، «شناخت ابعاد کالبدی فضای عمومی و قابلیت های آن در رابطه با بعد اجتماع پذیری فضا» و «شناخت ابعاد موثر حیات جمعی در نمونه های موجود و تامین ما به ازاهای کالبدی و فرصت های لازم جهت بروز فعالیت های اجتماعی» می باشد (دانش پور، چرخچیان، ۱۳۸۶).

۱.۴. فضاهای عمومی فرهنگی

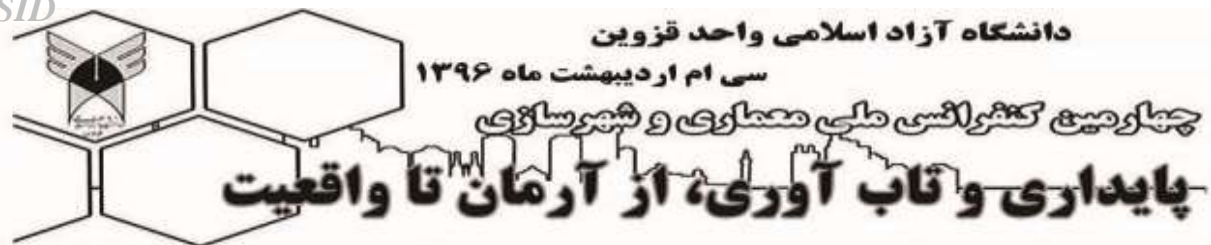
با توجه به صحبت های بالا گفته شد که قلمرو فضای عمومی به تمامی فضاهایی اطلاق می شود که توسط مردم قابل دسترسی و استفاده باشد. با توجه به تقسیم بندی ارائه شده توسط کارمونا از قلمرو فضای عمومی اجتماعی و فرهنگی خود به سه دسته: ۱. فضاهای عمومی خارجی، ۲. فضاهای عمومی داخلی، ۳. فضاهای داخلی و خارجی نیمه عمومی است که فضاهای فرهنگی در دسته فضاهای عمومی داخلی قرار می گیرند. در تعریف آن ها از فضای عمومی داخلی چنین نوشته شده است: فضاهای عمومی داخلی شامل کتابخانه ها، موزه ها، تئاتر شهر ها و ... و تسهیلات رفت و آمد عمومی چون ایستگاه های اتوبوس، قطار، فرودگاه ها و ... را شامل می شود (کارمونا، ۱۳۹۱).

منبع: نگارنده

نمودار ۳. دسته بندی فضاهای عمومی اجتماعی و فرهنگی بر اساس کارمونا

فضاهای فرهنگی مکانی مناسب برای یادگیری مهارت هایی چون نظم و انضباط، اعتماد به نفس، رهبری و اصول بنیادین از قبیل صبر و شکیبایی و همکاری است و احترام را آموزش می دهد فضاهای فرهنگی شامل مجموعه عوامل تاثیر گذار داخلی، منطقه ای و بین المللی در عرصه فرهنگ است. (صفری شالی، ۱۳۸۲).

فضاهای فرهنگی، نه فقط به عنوان مکانی برای گذراندن اوقات فراغت بلکه به عنوان یکی از نیازهای ضروری جوامع شهری، در جهت هدایت فعالیت های فرهنگی و مشارکتی در ابعاد مختلف زندگی شهری، به ویژه فعالیت های مشارکتی در راستای هویت بخشی و اشاعه فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است.

۲,۴. کتابخانه

کتابخانه به عنوان یک مرکز یادگیری بر آن است تا از طریق ارضا نیازهای شخصیتی و شناختی به رشد و پرورش انسان ها کمک کند. بنابراین بنای یک کتابخانه باید به گونه ای طراحی شود که کتابخانه را در رسیدن این هدف یاری کند. معماری کتابخانه باید به گونه ای باشد که کاربران از رفت و آمد در آن احساس شخصیت و قدر و منزلت کنند، در نتیجه از طریق شاخص کردن هویت در معماری به ارضا شدن نیاز به کاربر می توان کمک کرد. انتظار می رود فضا و محیط کتابخانه نه تنها احساس لذت و آرامش را در فرد ایجاد کند، بلکه می بایست از طریق پیشرفت هویت در معماری و ایجاد مکان های آرامش بخش فضای مطلوبی را برای تامل و تفکر کردن و یادگیری بهتر کاربر مهیا سازد، تا حس خلاقیت و ابتکار در حین مطالعه برانگیخته شود و استعدادهای درونی اش در محیط کتابخانه به مرحله ظهور برسد (شولتز و سیدنی، ۱۳۸۴).

کتابخانه می تواند محیطی در جهت تبادل اطلاعات و گفتمان در عین تامین آرامش باشد و افراد برای حضور در این فضا ترغیب شوند. همچنین کتابخانه فضایی جهت تبادل و گفتمان و تعاملات اجتماعی می باشد.

۶. تعاملات اجتماعی

تعامل اجتماعی به معنای ایجاد رابطه بین دو نفر یا بیشتر است که منجر به واکنشی میان آنها شود و این نوع واکنش برای هر دو طرف شناخته شده است. بنابراین روابط بدون معنا در زمره این تعریف قرار نمی گیرند. البته تعاریف دیگری نیز برای تعاملات اجتماعی وجود دارد به عنوان نمونه، تعامل اجتماعی و برقراری ارتباط، می تواند یک موضوع فیزیکی، یک نگاه، یک مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که خود مستلزم تعریف رویدادها و فعالیت های متناسب و در نتیجه نقش پذیری مردم در فضا و عضویت آنها در گروه ها و شبکه های اجتماعی است (دانش پور و چرخچیان، ۱۳۸۶).

امروزه شاهد کاهش سطح ارتباط و حتی گفتگوهای ساده میان افراد هستیم و این موضوع را بیشتر در میان جوانان مشاهده و احساس می شود، که دلیل عمده آنرا می توان بی اعتمادی میان افراد جامعه دانست، با توجه به نمودار آبراهام مازلو یکی از اصلی ترین نیازهای آدمی که نیاز به پاسخگویی دارد نیاز به تعاملات اجتماعی است.

نمودار ۴. نمودار اصلی ترین نیازهای آدمی آبراهام مازلو منبع: URL

زمینه ایجاد تعامل اجتماعی بر اساس نظریه یان گل تعریف می شود. او در این زمینه، سه گونه فعالیت های بیرونی را در محیط مصنوع معرفی می کند که شامل فعالیت های ضروری، فعالیت های انتخابی و فعالیت های اجتماعی می باشند. فعالیت های ضروری آن هایی هستند که حالتی کم و بیش اجباری دارند که شامل فعالیت های روزانه می باشد. فعالیت های انتخابی تمایل به انجام فعالیتی در زمان و مکان مساعد هستند. فعالیت های اجتماعی در برگیرنده فعالیت هایی است که برآیند آن از پیوند دو فعالیت قبل نتیجه می شود (یان گل، ۱۳۸۷).

نمودار ۵. سه گونه فعالیت بیرونی از یان گل منبع: نگارنده

۱.۵. تعاملات اجتماعی و فضاهای عمومی

طریقه دستیابی به روابط اجتماعی منسجم و پایدار و ارتقای تعامل و حضور در فضاهای عمومی نیازمند این است که ما دانش خود را درباره چگونگی الگوهای مختلف اجتماعی شدن توسعه دهیم و این خود حوزه گسترده ای از مطالعات را در زمینه های مختلفی چون بررسی تعاملات بین نژادی، بین سنی، بین جنسی و بین طبقاتی را می طلبد (بهزاد فر، طهماسبی، ۱۳۹۲).

جین جیکوبز روزنامه نگار و صاحب نظر برجسته مسایل شهری در کتاب مرگ و حیات شهرهای بزرگ آمریکایی بر نقش فضاهای عمومی در ایجاد تعاملات اجتماعی تاکید می کند. به باور او آنچه از یک شهر در ذهن بیشتر می ماند فضاهای عمومی شهر می باشد (کاشانی جو، ۱۳۸۹).

فضاهای عمومی از اهمیت ویژه ای در حیات جمعی شهروندان برخوردارند که اغلب از بیشترین امکانات به صورت بالفعل و بالقوه برای حضور شهروندان بوده و نیز محدودیت های زمانی، اندازه و کنترل ندارند (پاکزاد، ۱۳۸۴). فضاهای عمومی امکان انگیزش و انتخاب آزاد میان رفتارها، حرکت ها و اکتشافات بعدی را برای تعداد معنی داری از مردم و شهروندان فراهم می آورد (لینچ، ۱۹۷۲). شرط اساسی برای اینکه یک فضای عمومی، فضای شهری تلقی شود این است که در آن تعامل و تقابل اجتماعی صورت گیرد، پس آن دسته از نرم فضاها و سخت فضاها که بستر تعامل اجتماعی نیستند، فضاهای عمومی شهری نامیده نمی شوند (پاکزاد، ۱۳۸۹). در جدول ۱ به نظریه نظریه پردازان مختلف در رابطه با تعاملات اجتماعی و فضاهای عمومی پرداخته شده است:

جدول ۱. نظریه نظریه پردازان مختلف در رابطه با تعاملات اجتماعی و فضاهای عمومی (۱۸)

ردیف	نظریه پرداز	سال	عنوان نظریه	مفاهیم کلیدی
۱	هانا آرنه	۱۹۵۸	شرایط انسانی	قلمرو عمومی عامل اصلی برونگری و

زندگی سیاسی				
میدان عامل تبدیل جامعه به اجتماع نه صرفاً محل تجمع	شهر و میدان	۱۹۵۹	پاول زوکر	۲
پیاپیاده روها عامل ایجاد امنیت و تقویت تعاملات اجتماعی	مرگ و حیات شهرهای بزرگ آمریکایی	۱۹۶۱	جین جیکوبز	۳
تاکید بر نقش اجتماعی فضاهای شهری	زندگی اجتماعی فضاهای شهری کوچک	۱۹۸۰	ویلیام وایت	۴
سه گروه فعالیت در فضاهای شهری: ضروری، انتخابی، اجتماعی	زندگی در میان ساختمان ها	۱۹۸۷	یان گل	۵
تاکید بر عرصه های عمومی شهر بعنوان مکان سوم (خانه و محل کار مکان اول و دوم می باشد).	مکان خوب : کافه ها ، کافی شاپ ها و دیگر پاتوق ها در قلب یک اجتماع	۱۹۸۹	اولدنبرگ	۶
ارزیابی محیط سکونتی و معرفی فضاهای شهری هفتگانه	مکان های مردمی	۱۹۹۰	کلر کوپرمارکس	۷

۷. بررسی نمونه های موردی موجود

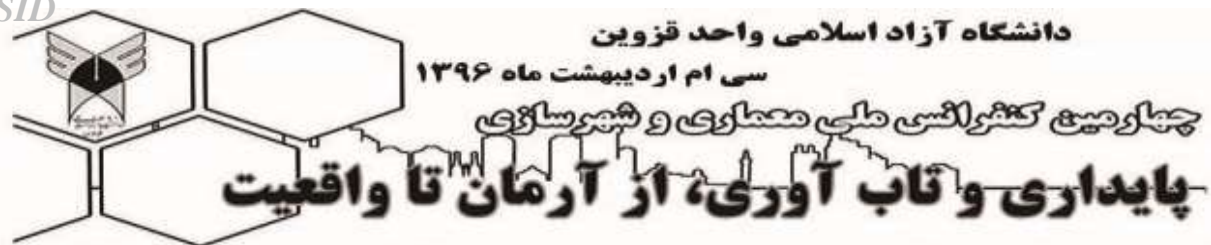
در این بخش به بررسی چگونگی ایجاد تعاملات اجتماعی و افزایش آن در نمونه های موردی موجود پرداخته می شود .

۱,۶. کتابخانه و مرکز رسانه ای سندای ژاپن

کتابخانه و مرکز رسانه ای سندای که در قطعه زمینی به مساحت چهار هزار مترمربع در قلب شهر سندای در شمال ژاپن واقع شده، از هر چهار طرف به روی همگان باز است. این ساختمان هفت طبقه یکی از چشمگیرترین پروژه های ساخته شده در ژاپن در آستانه ی ورود به هزاره ی جدید است. (کلکار، ۱۳۸۹) در جدول شماره ۲ به ویژگی های منحصر به فرد در این پروژه که آن را تبدیل به نمونه ی موفق از ساختمان های عمومی با ویژگی توجه به تعاملات اجتماعی کرده است پرداخته شده است :

تصویر ۱. نمای روز و شب کتابخانه و رسانه ای سندای ژاپن (۲۹)

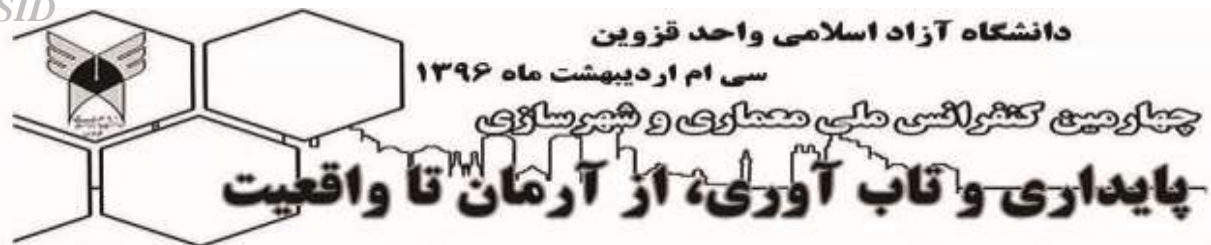

جدول ۲. بررسی عوامل ایجاد کننده تعاملات اجتماعی در مرکز سندی منبع : نگارنده

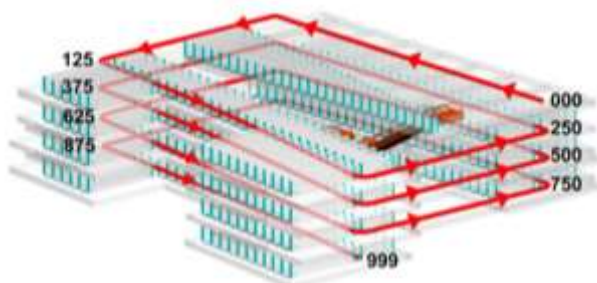
ویژگی ها	ردیف
۱. برای دعوت کنندگی بیشتر به داخل ساختمان	استفاده از نمای تمام شیشه ای :
۲. تعامل بهتر بیرون و درون ساختمان	
۳. جدا نشدن ساختمان از محیط اطراف	
۵۰۰ متر فضای باز در طبقه همکف	۲
استفاده از دیوار های فلکسیبل برای تغییر دادن فضا به هنگام نیاز و آسایش بیشتر	۳
ورودی از ۴ جهت بنا	۴
استفاده از سازه ای جدید و منحصر بفرد به عنوان ستون ها که باعث جدایی فضاها از یکدیگر نمی شود .	۵
کتابخانه به شیوه قفسه باز	۶
وجود فضاهایی به منظور گفتمان و تبادل اطلاعات	۷
قرار دادن کافه تریا در طبقه همکف به منظور جذب بیشتر مخاطب عام	۸
استفاده از نور پردازی در شب به طوری که درون ساختمان به طور کامل معلوم باشد.	۹

۲,۶. کتابخانه مرکزی سیاتل امریکا

هربرت موشام، منتقد معماری، در « نیویورک تایمز » این پروژه را « کوه صخره ای شیرینی مانند بزرگی از ساختمان » نامید که سرزندگی و زیبایی های بصری آن، مستقیماً از حال و هوای اجتماعی محیط درون ناشی می شود. موشام می نویسد : « این مفهوم یک کتابخانه ی مرکزی است. این کتابخانه راه خود را از گرایش دو قطبی ما برای جدا کردن ارزش های اجتماعی و زیبا شناختی فراتر می برد. برای چه می گوئید که باید یکی از این دو ارزش را انتخاب کرد؟ بازی متقابل میان آنها نیز می تواند زیبایی خاص خود را داشته باشد.» به راستی نیز هر جزء از پروژه ی ۳۸۲۷۶ متر مربعی ساخته شده به وسیله ی «دفتر معماری کلانشهری» کولهاس با فرآیند اجتماعی پرشوری همراه است که در عین حال ، از صافی نگرش خاصی با ماهیت هلندی گذشته و از هر چیز معمولی ، عنصری غیر معمولی استخراج می کند(گلکار، ۱۳۸۹: ۵۸) در جدول شماره ۳ ویژگی های منحصر به فرد این پروژه که منجر به افزایش تعاملات اجتماعی در میان مراجعه کنندگان شده ، بررسی شده است .

تصویر ۲. نمای روز و شب کتابخانه مرکزی سیاتل (۲۸)

تصویر ۳. سیرکولاسیون حرکتی واضح کتابخانه (۲۸)

جدول ۳. بررسی عوامل ایجاد کننده تعاملات اجتماعی در کتابخانه مرکزی سیاتل منبع : نگارنده

ویژگی ها	ردیف
استفاده از فرم جذاب و منحصر به فرد	۱
استفاده از نوعی پیلوتی برای دعوت کنندگی بیشتر	۲
استفاده از نمای شیشه ای	۳
استفاده از نور پردازی در شب به طوری که درون ساختمان به طور کامل معلوم باشد.	۴
استفاده از فضاهای سبز در داخل بنا	۵
استفاده از رمپ برای راحتی معلولین در تمامی طبقات	۶
سیرکولاسیون حرکتی واضح و جذاب	۷
استفاده از نور طبیعی روز	۸
قرار دادن فضاهایی به منظور گفتمان و تبادل اطلاعات	۹
استفاده از رنگ های متنوع و جذاب	۱۰

۸. جمع بندی و ارایه راهکار جهت ارتقاء تعاملات اجتماعی در کتابخانه

باتوجه به نمونه موردی های بررسی شده در بخش قبلی و با استفاده از کتاب ها و مقالات موجود و بر اساس فرضیه هایی که در بخش ۴ مطرح شده است ، در این زمینه راهکار هایی بدست آمده است :

بر اساس آنچه که در فرضیه مطرح شده است ، فضاهای عمومی نظیر کتابخانه با دارا بودن ظرفیت های بلقوه در مرحله نخست این فرصت برابر را جهت ایجاد و برقراری کنش های اجتماعی در اختیار کلیه شهروندان قرار می دهند. در مرحله بعد پس از انعقاد اولیه ی تعامل اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی که پدید آورنده الگوهای رفتاری متنوع است ، خود زمینه ساز ایجاد روابط اجتماعی منسجم و پایدار خواهد شد. ویژگی حوزه عمومی جمع شدن اشخاص خصوصی گردهم و بحث در مورد علایق عمومی می باشد (قنبران ، جعفری ، ۱۳۹۳).

طراحی کتابخانه اگر به گونه ای صورت پذیرد که باعث ایجاد حس دل بستگی به مکان شود می تواند نقش موثری در ارتقا تعاملات اجتماعی بین فرد و فضا داشته باشد . دل بستگی به مکان رابطه ای نمادین ایجاد شده توسط افراد به مکان است که معانی احساسی ، عاطفی و فرهنگی به یک فضای خاص می دهد. ویژگی های کالبدی با تسهیل فعالیت ها و ایجاد هویت ، حس مکان را تقویت می کنند. توجه به ویژگی های کالبدی در کتابخانه از مولفه های اجتماع پذیری این مکان عمومی است. ویژگی های کالبدی محیط با ایجاد معانی و تامین فعالیت های خاص ، در ایجاد حس مکان موثر است (فلاح ، ۱۳۸۵) ، به طور مثال می توان از فضاهای باز، نیمه باز و بسته هر کدام در جایگاه خود به منظور محقق شدن این امر کمک گرفت.

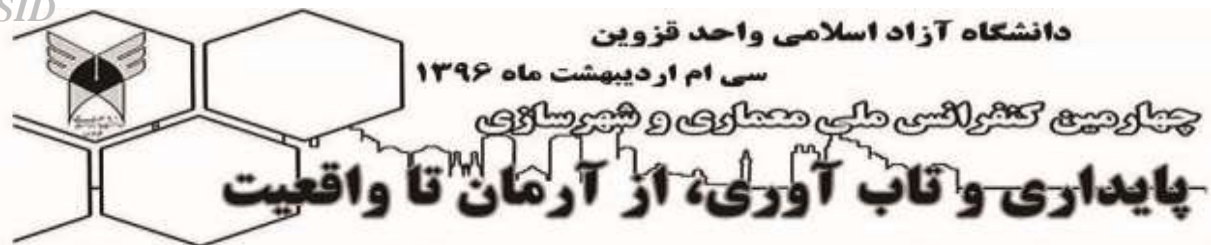
تامین فعالیت ها از فضا با رضایت مندی از ویژگی های متغیر محیط مانند دما ، صدا و امکان انجام فعالیت های فردی ، باعث افزایش سطح تعاملات اجتماعی می شود؛ عناصر ایستای محیط مانند ابعاد ، تناسبات و فرم ها ، شناخت و عاطفه نسبت به فضا با درک معانی ، نمادها ، زیبایی شناختی فرمی و معنایی فضا باعث هویت مندی و در نتیجه آن افزایش سطح تعاملات اجتماعی می شود (فلاح ، ۱۳۸۵).

بهره مندی معماری از طبیعت از دو بعد زیبایی شناختی و روان شناختی آن بر روی کاربران تاثیر مستقیم بر افزایش یا کاهش سطح تعاملات اجتماعی دارد . استفاده از مصالح به صورت طبیعی و استفاده از فضای سبز برای ایجاد ارتباط بین فضای داخل و خارج ساختمان کتابخانه تاثیر به سزایی بر شکل گیری روابط اجتماعی ، یادگیری ، انگیزه و خلاقیت کاربران دارد و در نهایت شادی و نشاط افراد و افزایش رضایت از کتابخانه را به همراه خواهد داشت. استفاده از فضای سبز و چشم اندازهای طبیعی جلوی فضای کتابخانه علاوه برانگیختن حس زیبایی و لذت بصری افراد ، سکونت ، آرامش ، سایه ، نور و تهویه مناسب را برای کاربران فراهم می سازد و همچنین مانع ورود سر و صدای خارج به داخل ساختمان کتابخانه می شود (ناصری ، ۱۳۸۹).

استفاده از نور طبیعی و روشنایی روز هرچند به صورت غیر مستقیم به دلایل حفظ کتب از آسیب دیدگی باعث حفظ شور و نشاط در میان کاربران بخصوص قشر جوان شده و این امر خود سبب ایجاد محیطی گرم می شود.

استفاده از تهویه مطبوع باعث حفظ هوای کافی بدون هرگونه بو و سنگینی است، این مسئله نیز از عواملی است که باعث افزایش سطح تعاملات اجتماعی و عدم خستگی میان جوانان استفاده کننده از کتابخانه می باشد.

نکته پر اهمیت دیگر در طراحی فضاهای کتابخانه ای ایجاد حریم و فضای خصوصی در عین عمومی بودن فضا می باشد ، به گونه ای که کاربر بدون مزاحمت به مطالعه و کار خود برسد و اگر نیازی در مورد ارتباط با دیگران احساس کرد آنها به راحتی در دسترس باشند ، این مسئله باعث ایجاد حس امنیت و آسایش روانی در فضاهای فرهنگی شده و به دنبال آن اجتماع پذیری فضا را بوجود می آورد.

دارا بودن سبرکولاسیون واضح و مشخص نقش تعیین کننده ای را می تواند در این مرکز داشته باشد و این امر منجر به حس امنیت میان کاربران می باشد.

اهمیت دادن به تک تک کاربران و استفاده کنندگان از مجموعه، به طوری که یک انسان معلول با ویژگی های خاص خودش به یک اندازه با انسان سالم از فضا استفاده کند و بتواند خدمات دریافت کند، اینگونه هست که می توان گفت می توان آنها را به اجتماع آورد.

طراحی و فرم جذاب و دعوت کننده ساختمان می تواند بسیار پر اهمیت به منظور جذب مخاطب باشد.

در دو نمونه بررسی شده هر دو بنا دارای نمای تمام شیشه بوده اند و این مسئله باعث کشش بیشتر مخاطب شده است و به همین منظور استفاده از نمای شیشه ای در طراحی چنین مجموعه هایی توصیه می شود.

و آخرین و مهمترین مسئله ای که باعث افزایش سطح تعاملات اجتماعی می شود، اختصاص فضایی در فضای کتابخانه به همین منظور است؛ به این صورت که فضایی برای گفتمان، تبادل اطلاعات، مناظره، بحث و ... ایجاد شود تا کاربران به خصوص جوانان بتوانند در آنجا از عقاید و تجربیات حاصل از پژوهش و مطالعات خود در کتابخانه صحبت کنند و اطلاعات خود را با یک دیگر در میان بگذارند.

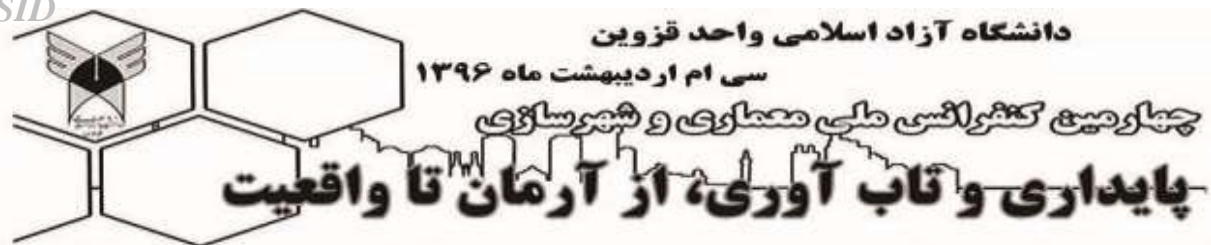
۹. نتیجه گیری

زندگی روزمره اجتماعی افراد عمدتاً از کنش های متقابل و تعاملات آنها با یکدیگر تشکیل می شود. این واقعیت که چنین برخوردهایی در چنین فضاهایی رخ می دهد از اهمیت بالایی برخوردار است. همزیستی و رفتارهای اجتماعی انسان ها با هم از ویژگی های بشر می باشد که یکی از مهمترین آن برقراری ارتباط و تعاملات اجتماعی می باشد.

فضاهای عمومی به خصوص فضاهای فرهنگی باید به گونه ای باشند که خود به تنهایی جاذب مخاطب باشند؛ با توجه به پژوهش حاضر در این مقاله، طراحی کتابخانه به عنوان یک فضای فرهنگی با ارائه ی راهکارهایی از قبیل ایجاد حس دلبستگی، ایجاد فضایی برای تبادل اطلاعات، بهره مندی از عوامل طبیعی و حس امنیت می تواند در جذب کاربران بسیار تأثیر گذار و همچنین زمینه ای برای افزایش تعاملات اجتماعی میانان جوانان باشد. از طرفی ایجاد چنین فضایی می تواند کمک شایانی به حل معضلات امروز جوانان کند؛ از قبیل این مشکلات می توان به کاهش سطح ارتباط میان جوانان و مراجعه نکردن به کتابخانه ها به دلیل وجود اینترنت و سهولت دسترسی به اطلاعات اشاره کرد. در نتیجه با طراحی این فضای عمومی با ویژگی های گفته شده علاوه بر ارتقاء تعاملات اجتماعی، می توانیم شاهد برگشت حس اعتماد به جامعه و ترویج کتابخوانی به خصوص در میان قشر جوان و اشاعه فرهنگ های مناسب در میان آنان و حس امنیت ناشی از آن باشیم.

منابع

۱. بوردیو، پی یر، (۱۳۸۰)، نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی، مترجم مرتضی مردی ها، تهران: انتشارات نقش و نگار.
۲. بهزاد فر، مصطفی، طهماسبی، ارسلان، (۱۳۹۲)، شناسایی و ارزیابی مولفه های تأثیر گذار بر تعاملات اجتماعی و تحکیم و توسعه روابط شهروندی در خیابان های شهری: نمونه موردی مطالعه سندانج، نشریه باغ نظر، شماره ۲۵، تهران.
۳. پاکزاد، جهانشاه، (۱۳۸۶)، مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، تهران: نشر شهیدی.
۴. پاکزاد، جهانشاه، (۱۳۸۹)، راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، تهران: نشر وزارت مسکن و شهرسازی.

۵. تبریزی، امید، مختاباد امرئی، مصطفی، فیضی، محسن، (۱۳۹۳)، مجله مدیریت شهری، شماره ۳۷، تهران.
۶. توسلی، محمود، بنیادی، ناصر، (۱۳۸۶)، طراحی فضای شهری و جایگاه آن در زندگی و سیمای شهری، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران.
۷. جنکیز، ریچارد، (۱۳۸۱)، هویت اجتماعی، ترجمه تورج یاراحمدی، شیراز: انتشارات تهران.
۸. جیکوبز، جین، (۱۳۸۶)، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۹. حبیبی، سید محسن، (۱۳۷۹)، جامعه مدنی و حیات شهری، مجله هنر های زیبا شماره ۷، تهران.
۱۰. حمیدی و دیگران، (۱۳۷۶)، استخوان بندی شهر، تهران: نشر معاونت فنی و عمرانی شهرداری تهران.
۱۱. دانش پور، سید عبدالهادی، چرخچیان، مریم، (۱۳۸۶)، فضاهای عمومی و عوامل موثر بر حیات جمعی، نشریه باغ نظر، شماره ۷، تهران.
۱۲. رضایی، سولماز، (۱۳۸۹)، روابط اجتماعی در شهر ها و تاثیر مدیریت محلی بر آن، اولین همایش شهروندی و مدیریت محله ای حقوق و تکالیف.
۱۳. شولتز، دوان، سیدنی، آلن، (۱۳۸۴)، نظریه های شخصیت، تهران: انتشارات هما.
۱۴. صفری شالی، رضا، (۱۳۷۹)، نقش و جایگاه مشارکت مردمی در تربیت بدنی و ورزش، اولین کنگره بین المللی تربیت بدنی دانش آموزان دختر وزارت آموزش و پرورش.
۱۵. فلاحت، محمد صادق، (۱۳۸۵)، مفهوم حس مکان و عوامل تشکیل دهنده آن، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، تهران.
۱۶. قنبران، عبدالحمید، جعفری، مرضیه، (۱۳۹۳)، عوامل موثر بر ارتقا تعاملات اجتماعی در میان ساکنان محله مسکونی نمونه موردی: محله درکه تهران، نشریه انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران، شماره ۷، تهران.
۱۷. کارمونا، ماتئو، هیت، تیم، استیون تیسدل، تنزاک، (۱۳۹۱)، مکان های عمومی، فضاهای شهری، ابعاد گوناگون طراحی شهری، ترجمه قرائتی و دیگران، تهران: انتشارات دانشگاه هنر تهران.
۱۸. کاشانی جو، خشایار، (۱۳۸۹)، بازساخت رویکرد های نظری به فضاهای عمومی شهری، مجله هویت شهر، شماره ۶، تهران.
۱۹. گل، یان، (۱۳۸۷)، زندگی در فضای میان ساختمان ها، ترجمه شیما شصتی، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
۲۰. گلکار، آبتین؛ رحیمی، ناز، تابستان (۱۳۸۹)، اصول و مبانی معماری و طراحی داخلی کتابخانه ها از کلاسیک تا مدرن، چاپ اول، تهران: نشر هنر معماری قرن.
۲۱. لنگ، جان، (۱۳۸۸)، آفرینش نظریه های معماری، ترجمه علیرضا عینی فر، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
۲۲. مدنی پور، علی، (۱۳۸۱)، تهران: ظهور یک کلانشهر، ترجمه حمید زرازوند، تهران: انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری.
۲۳. مدنی پور، علی، (۱۳۸۶)، فضاهای عمومی و خصوصی شهر، ترجمه فرشاد نوریان، تهران: انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری.
۲۴. مطلبی، قاسم، (۱۳۸۰)، روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری، مجله هنرهای زیبا، شماره ۱۰، تهران.

۲۵. منصور ماهانی ، سوگل ، (۱۳۸۳) ، تاثیر تعاملات اجتماعی بر معماری و فضای عمومی شهری ، اولین کنفرانس سالانه پژوهش های معماری ، شهرسازی و مدیریت شهری ، یزد.

۲۶. ناصری ، زهرا ، (۱۳۸۹) ، پیوند با طبیعت و معماری کتابخانه ها ، نشریه شمسه ، شماره ۷.

27. Carmona , M . (2003) , Public places , Urban spaces , Architectural press.

28. <http://www.archdaily.com/11651/seattle-central-library-oma-lmn>

29. <http://www.archdaily.com/118627/ad-classics-sendai-mediatheque-toyo-ito>

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله